

IV.A.11. PASTOORSGOEDEREN

Cornelis Lowis, cartograaf-tekenaar, beëdigd door Filips IV van Spanje, tekende figuratieve kaarten met de tiendengronden van de abdij van Averbode tussen 1661 en 1680. Hij ontwierp ook kaarten van de pastoorsgoederen van Brustem.

Naast de grote tienden op alle graangewassen: koren, gerst, stro, haver, ... waren er ook de kleine tienden op hooi en klaver, op boshout, op appels, peren, noten, op alle zaden waaruit olie getrokken werd, op klein huisvee, zoals lammeren, ganzen, eenden, kippen, kuikens en kalkoenen, op tuingroenten, op bijen, op kalveren en veulens.

Deze kleine tienden waren bestemd voor de pastoor, die er dus gerust een knecht tegen 6 tot 10 pattacons per jaar op na kon houden, evenals een meid tegen 5 tot 8 pattacons.

De abten van Averbode en Sint-Truiden hadden steeds elk de helft van de grote tienden van Brustem. De kleine tienden van tuinen en sommige akkers waren bestemd voor de abt van Averbode, maar de tienden van de oogsten kwamen naar de pastoor (01)

Elke pastoor bezat "*terae pastorales*" of "*terae dotales*". Dit was het patrimonium waarmee de stichter van de kerk de pastoor gedoteerd had, zoals hij oorspronkelijk ook de kerkfabriek met een schenking van gronden begiftigde.

Het pastoraat bezat ongeveer 40 mud spelt, zeker in 1624, 1686 en 1701, die voortkwamen uit de tienden van sommige landerijen van de abt van Averbode, uit het "*driebonderland*", uit sommige inkomsten en uit de vrijgevigheid van de abt van Averbode, die in 1701 tot 8 mud tarwe en 4 mud gerst bedroeg.

Voor het verzamelen van deze tienden was er de tiendenschuur, gelegen op het goed van de pastorie in de uiterste hoek van de weide tegen de Melsterbeek en langs de Dorpsstraat, schuin tegenover de vroegere Bertiliabron.

Verder had de pastoor inkomsten door "*anniversaria*" en legaten te celebreren. In 1577 noteerde pastoor Paulus Meerbeek reeds verschillende jaargetijden in een register.

<i>"Nijbreeders Aleydis, vrouw van Willem Clenaerts</i>	<i>+ 15.08.1438</i>
<i>de Straeten Katharina.</i>	<i>+ 08.08.1498</i>
<i>de Wynge Rogerus.</i>	<i>+ 30.09.1508</i>
<i>Van Zerckingen Paulus</i>	<i>+ 15.11.1526</i>
<i>de Bladel Nicolas, pastoor.</i>	<i>+ 10.08.1528</i>
<i>de Gelmen Ricalda, weduwe van Egidius de Herckenrode,</i>	
<i>moeder van Mathias, pastoor.</i>	<i>+ 1545</i>
<i>Hormes Jacobus, rector van St-Niklaasaltaar</i>	<i>+ 22.01.1553"</i>

Vanaf 1699 was er een andere, misschien samenvattende, lijst aangelegd. Veel data ontbraken echter en er was geen chronologische orde:

-*Joannis Hantbums.*

- Petrus Arnoldus Otten* *Eucherius.*
 -*Petri Colen.*
 -*Heer Pypops.*
 Deze had een weide geschonken, die in 1795 in huur was bij Petrus Sweldens en lag "*neffens de straete die achter Coelmont winninge doorloopt naer de beek*" (opgemaakt in 1795). (nu: Singelstraat). Een andere Pypops had in april 1699 een tuin en huis gelegen naast de Melsterbeek en dienstig als molen en daarbij een goed dat afkomstig was van de Blocque-rijke in het Onderste Dorp nabij de Stenen brug.
- Reneri Valks. 1 mei.*
 -*Willem Loix. +19.11.1798, weduwnaar van Agnes Robaer.*
 Deze schonk een huis met tuin, gelegen in de gemeentestraat, die van het Bovenste naar het Onderste Dorp liep, dicht bij de weg naar het kerkhof.
- Joannes Loix den Ouden +1743 en Gertrudis Schoofs +1776.*
 -z.v. Lodewijk Loix, +1737 en Gertrudis Vanleeuw, hij heette eigenlijk Godefridus, °28.03.1690-+04.10.1743.
- Heer Cruts.*
 Deze schonk een hof in de Cuijsteert, naast het blokhuijshof en de weg naar 't Esken.
- Petrus Sweldens +1795, weduwn.v. Margaretha Roosen,+1781.*
 -*Ludovicus de Stappers. ST.°10.06.1775-+10.03.1845, dorpsheer.*
 -*Domicella Moos.*
 -*Willelmus Loix ex-pipel. Br.°23.01.1733-+26.03.1816, (z.v.Lodewijk Loix en Christine Lavé) gehuwd met Jeanne Moria, Br.° 1745 (d.v. Jan Moria en Barbara Adjudant). Betaald door Bartholomé Moria in naam van het kind Joannes-Melchior Loix ex-pipel (°1771-+19.07.1823).*
 -*Jan Vygen, +01.03.1737.*
 -*Weduwe Joannis Wauters, genaamd Gertrudis Moers.*
 Deze Jan Wauters huwde op 21.10.1660. Hij was koning van de St-Jorisgilde tussen 1665 tot 1668 en van 1672 tot 1675.
- Bartholomei Kempeneers.*
 Hij schonk een land tussen Rijkel en de Brustemse tom, boven de Keelgracht. Hij was priester, stadhouder van de Brustemse leenzaal in 1542 en werd begraven in de sacristie. In 1796 was dit land in pacht van Willem Vijgen en daarna bewerkt door zijn "*weduwe Petitjean van Hoenshovenmolen*".
- Hermanne de Castro.* Een vroegere heer van Brustem, +1296.
 -*Weduwe Melchior Loix uijt den Pipel.* Dit was Maria-Gertrude Vanden Putte, +1881. Zij was achteraf eveneens de wed. v. Willem Coelmont en Bartholomé Moria, beiden gemeenteontvangers.

Het "*Matricularium*" was een beneficie van de abt van Averbode, die in 1624 werd vermeld als begever van 16 mud spelt, die hij gaf onder de vorm van broden en "*manipels*" (handgiften), om aan de armen uit te delen, die dan moesten bidden voor het zielenheil van de vrome schenkers.

Later in 1650 werd de gift: 13 vazen tarwe uit het hospitaal, twee manipels tarwe en gerst uit de afgezonderde hoeven en ook twee broden op Kerstdag en Pasen. Daarenboven waren er nog giften van de overledenen en sommige andere schenkingen. Het hospitaal schonk negen vazen in 1701, waarvan drie voor de school en zes voor het onderhoud van de lamp en "*manipels*".

De rector was in 1624 Willem Vuyst, die toen ook bedienaar was van het altaar van Laurentius. In 1639 was het Thomas Sevenants, die het Nicolaasaltaar een tijd bediende. In 1643 en 1650 was de rector de priester-klerk Lambert Meroelen, opgevolgd door Herman Wouters, pastoor van Haren, maar vervangen in 1701 door priester Jacob Lemans, die ook een tijdje schoolmeester was in Brustem en in 1712 door Jan Veuskens.

Pastoor Hendrik de Muntere (1685-1718) schreef dat hij niet wist door welk recht er voorzieningen waren. Jaarlijks ontving hij van de gemeentenaren een brood op paasdag, alsook een dozijn eieren en dit van elke familie. Soms werd in een laatste wilsbeschikking de pastoor speciaal bedacht. Zo deed Bartholomeus Bruyninx, echtgenoot van Marie Fruyts, enkele schenkingen aan pastoor Jan Coels, toen hij zijn testament opstelde op 27 juli 1500 (02). Een andere Bartholomeus Bruyninx, kleinzoon van de vorige en zoon van jonker Jan Bruyninx en Maria Striels, deed eveneens een schenking aan de parochieherder in 1598. De pastoor werd toen Henry Tipelmans genaamd in plaats van Testelmans (03).

In 't rijksarchief te Hasselt bevindt zich een omslag met aanduiding van de goederen waarvan de pastoor de tienden bezat van 1224 tot 1753 (04). Op een primitief plannetje staat het huis van Jan Robijns, °1729 (05) afgebeeld. Het lag naast "de oude catsije" en de Melsterbeek, niet ver van "de meulen en de weyde van de meulen". Dit was de plaats op Bruksken waar later Philippe Dawans, °1746, zich kwam vestigen. Een andere tekening toont de woning van Jan Vansimpsen (06) langs "de nieuwe catsijde" (Luikersteenweg) aan de kant van 't dorp en niet ver van de Melsterbeek in de richting van Sint-Truiden. Een derde tekening vertoonde het huis van "Nol Steuckers" (07) die woonde langs "de nieuwen cassyde naer luyck" en naast het "Saphof" in de Berghofstraat.

Ook de "Cappellanie van Brusthem" bezat goederen:

- 01.-een weyde te Neerhem 15 royen, reg.: den kerkhof van de Cappel van Neerhem, Nicolaus Daenen den ouden (08), Peeter Daenen den jongen (09).
- 02.-30 royen aan de Bornstraet in 't Cingelveldt, het Carteelhof en de Houtstraet.
- 03.-29 royen in den gulden bodem van S.Truijden.
- 04.-16 royen in 't Truyerveldt, den Wijngaert.
- 05.-22 royen in 't Rijkelveld.
- 06.-22 1/2 royen aan de nieuwen Casseyde.
In huur bij Peeter Sweldens den langen, nu Jansens.
- 07.-een half bonder in 't Rijkelveld.
In huur bij Francis Dawans.
- 08.-16 royen in 't Rijkelveld.
- 09.-12 royen aan de tombe.
- 10.-12 royen in de plaetse of hoogh dorp. Reg.: Arnoldus Butjens, commissaris Pitteurs, Govaert Lammens en de Musse Sthege. In huur bij de weduwe Groeven.
- 11.-12 royen in 't tomveld.
- 12.-12 royen in 't tomveld.
- 13.-8 royen aen die Cassyde.

IV.A.11. **Pastoorsgoederen.**

Bronnen.

- 01.-Guil.Simenon.-"Visitationes", Luik, 1939, blz.110.
- 02.-E.Houtman en J.Molemans.-"Cijnsregister van het Bruyninxhof te Brustem (1300)", in O.L.V.L., jrg.30, 1975, blz.243.
- 03.-R.A.H.-Gemeente Brustem.-Kerk nr.2.
- 04.-R.A.H.-Gemeente Brustem.-Kerk nr.31.
- 05.-Robijns Jan.- Br.°23.01.1729.
-z.v. burgemeester Jan Robijns, Br.°1703-+17.04.1782, en Elisabeth Rega, Br.°1700.
-klz. en petekind van Martinus Robijns.
-burgemeester in 1780-1781, 1787-1789.
-woonde langs de oude "catzijde" en de beek.
- 06.-Vansimpsen Jan.- Br.°1708,
-echtgen.v. Catharina Sixen, °1697.
-vader van: Anna-Maria, °1743 en Joes, °1750.
-lid van de St-Jorisgilde op 24 april 1746.
-woonde op de nieuwe "catzijde", naast de beek.
07. Steuckers Arnold.- Br.°11.04.1694.
-z.v. Pasman Steuckers en Catharina Vansimpsen (Houtstr).
-echtgen.v. Maria Roey en Elisabeth Claes.
-burgemeester: 1733, 1742-1745 en 1749.
-Eén van de eerste herbergiers langs de nieuwe Luikerstwg, naast het "*Saphof aen de Bellinckstraet over de nieuwen cassyde naer Luyck*".
- 08.-Daenen Nicolas.- Br.°18.03.1753-+15.01.1825.
-z.v. Petrus Daenen, °1723, en Elisabeth Renaerts, °1719.
-echtgen.v. Maria-Catharina Milissen, °Aalst 1754-+Br.12.01.1821.
-vader van: Henri, Maria-Elisabeth, Martin (x Maria-Elisabeth Brugmans) en Peter.
-landbouwer in de omgeving van de kapel van Nerum.
- 09.-Daenen Peter of Pierre.- Br.°29.11.1749.
-z.v. Petrus Daenen, Br.°29.10.1749 en Elisabeth Renaerts
-echtgen.v. Anna-Catharina Gemis, d.v. Charles Gemis.
-vader van : Maria-Elisabeth, Joannes-Joseph, Anna-Catharina, Henri, Martin (x Maria-Elisabeth Bormans, xx Maria-Anna Coelmont).